

Vojna a jej vybrané formy v procese globalizácie.

Dr René Balák, PhD,

Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava

Abstrakt

Vojna, ako jav prítomný v ľudských dejinách, bola predmetom etických analýz a hodnotení. V treťom tisícročí tento jav nadobúda nové, často veľmi komplikované formy. Neustále je konkrétnymi subjektmi rôzneho charakteru používaná ako prostriedok na dosiahnutie vybraných (často ideologických) cieľov. Pomocou delineačného aspektu nazerania na problematiku sa chce v etickej dimenzii tejto reflexie poukázať na mravnú podstatu tohto javu, ktorý má v treťom miléniu často hypokritický charakter. Globalizácia, ako mnohvrstevný problém, je niekedy prepojená s hypokritickými procesmi, ktoré sa otvorene nedefinujú ako vojna, ale práve pre štrukturálny charakter a podstatu týchto procesov, je možné charakterizovať tieto procesy ako nové formy vojny.

Kľúčové slová: vojna, globalizácia, etika, spravodlivosť

Úvod

Reflexia na tému vojny v procese globalizácie nemôže podliehať zaužívaným politologickým či ideologickým schémam, ktoré dominujú v médiách. Základným problémom je rozlišovanie a čo najpravdivejšie definovanie oboch javov, ktoré sú súčasťou ľudskej histórie najmä v posledných decéniách. Možno pripomenúť, že niektoré obdobia kolonializmu zo strany technologicky a militárne vyspelejších krajín či civilizácií, by sa dali prirovnať k súčasnej globalizácii. V spoločnosti však dominuje klíma neistoty, tendencia umenšovať zodpovednosť konkrétnych osôb, expanzia antisolidaristickej kultúry, naberajúcej znaky autentickkej kultúry smrti, vzniká pohrdanie životom, majúce globálny rozmer. Ukazuje sa, že proces globalizácie nezasahuje len oblasť finančného, bankového, ekonomického, obchodného, politického, hospodárskeho sektora ale aj iné dôležité sféry ľudskej existencie ako náboženský, kultúrny, národný a či eticko-mravný aspekt ľudskej osoby. Práve preto sa čoraz častejšie šíri najmä etické presvedčenie, že medzinárodné spory a konflikty majú byť riešené formou rokovania a nie vojenskou silou.

Fenomén vojny

Z etického zorného uhla je preferované pokojné riešenie sporov, keďže práve takýto spôsob je špecificky ľudský nakoľko v ňom zohráva rozhodujúcu úlohu rozum a rešpekt voči ľudskému životu. Toto rozšírené presvedčenie síce v dnešnej dobe vzniklo na základe hrozných skúseností ľudstva v dvoch svetových konfliktoch ako aj z dôvodu uvedomenia si ničivej sily moderných zbraní a technológií. Idea pokojných diplomatických negociácií však nie je nová, nakoľko pred vojnou vystríhali mnohí myslitelia v ľudských dejinách. Vo filozofických a teologických tradíciách európskeho myslenia možno observovať etické reflexie nad hrozným fenoménom, ktorým je vojna. Už v prvých storočiach po Kristovi mnohí autori ako Klemens Rímsky, Atenagoras, Origenes, Tertulian, Bazil, Atanáz, Lactantius,

Ambróz, Gracián a iní myslitelia¹ varovali ľudstvo pred pred vojnou ako veľkým zlom, ktorého konzekvenciou je nevýslovné utrpenie a ničenie duchovných a hmotných dobier.

Aj keď Augustín Aurelius² predložil dôkladne rozpracovanú teóriu o spravodlivej vojne, pričom aj iní myslitelia neskôr reflektovali tento problém, aj tak sa v histórii naďalej ukazovala slabá vôľa mocenských subjektov riešiť konflikty rokovaním. V stredoveku autori ako Tomáš Aquinský³, Francisco de Vitoria, Alfonz Ligouri či F. Suarez pokračovali v reflexii o problematike vojny a ešte dôkladnejšie precizovali filozoficko-etické kritéria pre rozlišovanie a hodnotenie vojny. Výsledky týchto reflexií boli zapracované o niekoľko storočí do rôznych medzinárodných deklarácií, kódexov a zmlúv, avšak nezabránili vzniku hrozných vojenských konfliktov v nedávnej minulosti.

Je adekvátne poznamenať, že už niekoľko desaťročí prebieha revízia tradičných filozoficko-etických teórií, či doktrín, ktoré vznikli v čase, keď ľudstvo nemalo k dispozícii militárne technológie, ktoré dnes umožňujú bezprecedentné ničenie masového rozsahu. Už zopár decénií žijeme v epoche tzv. „megasmrti“⁴, kde negatívnym výsledkom vojen sú státisíce alebo milióny ľudských obetí, kde vojnu v skutočnosti prehrávajú národy či aliancie na oboch stranách vojnových konfliktov. Rozsah duchovných i materiálnych škôd týchto konfliktov je tak obrovský, že z etického zorného uhla sa ťažko dá ospravedlniť. To vedie mnohých mysliteľov k spochybňovaniu a nakoniec k odvrhnutiu vojny, ako adekvátneho či primeraného spôsobu riešenia dnešných medzinárodných problémov. Retrospektívne sa ukazuje, že skutočným ale nie vždy viditeľným víťazom vojnových konfliktov je ten subjekt, ktorý hypokritickým spôsobom získa prístup k prírodným zdrojom, hoci sa daný vojnový konflikt oficiálne viedol z iných, často šľachetných príčin a dôvodov.

Z etického zorného uhla možno vojnu označiť, spolu so všetkým, čo ju sprevádza, za jeden z hrozných prejavov kultúry smrti, ovocím ktorej nie je spravodlivosť, ale zlo. Kultúra smrti sa javí ako široké spektrum negatívnych tendencií, javov a praktík, ktoré tvoria širokú panorámu ohrození ľudského života, ktoré boli prezentované už pre niekoľkými desaťročiami, najmä v spojitosti s koncepciou úcty voči ľudskej osobe: „ (...) všetko, čo je proti samému životu, teda vraždy každého druhu, genocídy, (...) všetko, čo poškodzuje integritu ľudskej osoby, ako okypťovanie, fyzické a duševné trýznenie a psychologické donucovanie; všetko čo

1 Por. napr. Klemens Rímsky. *List Korinťanom.*, Atenagoras. *Supplicatio a De Resurrectione mortuorum.*, Tertulian. *Apologia a Idololatria.*, Lactantius. *De institutione.*

2 Augustin Aurelius. *Contra Faustum, Quest.in Heptat., De Civitate Dei.*

3 Tomáš Aquinský. *Summa theologica.*

4 Toto konštatovanie je prítomné aj u tých, ktorí prispeli teoretickými a praktickými návrhmi k zintenzívneniu globalizačných procesov v politickej a militarnej sfére. Brzezinski Z. *Out of Control: Global Turmoil on the Eve of the 21 Century* 1995.

uráča ľudskú dôstojnosť, ako sú neľudské životné podmienky, svojvoľné zatvárania, deportácie, otroctvo, (...) všetky tieto a im podobné veci sú naozaj nehanebné a poškvŕňujú civilizáciu, pričom sú viac na potupu tým, ktorí ich páchajú, než tým, čo podstupujú bezprávie...“⁵. Všetky tieto sprievodné javy vojny sú mementom pre ľudstvo, aby sa vyvarovalo násilného riešenia sporov v treťom miléniu.

Aj keď sa vojny v minulosti viedli z rôznych dôvodov (náboženských, mocenských, politických, ekonomických) predsa len skutočným dôvodom bol skôr zápas o získanie zdrojov potrebných pre upevnenie (či zachovanie) moci ako aj pre rozvoj dominantného subjektu na úkor slabšieho subjektu. Pomocou novonadobudnutých zdrojov (väčšinou surovínových a energetických) sa upevňovala nielen moc štátov a impérií počas histórie ale i moc a záujmy rôznych ideologických subjektov. Príkladom je objavenie a dobytie Ameriky, kde krajiny ako Španielsko a Portugalsko či neskôr Veľká Británia a iné koloniálne mocnosti (napr. Holandsko či Francúzsko), vojensky a nakoniec po všetkých stránkach eliminovali až terminovali pôvodnú kultúru a civilizáciu, pričom v niektorých prípadoch cele stáročia odčerpávali prírodné zdroje. Kolonializmus na africkom kontinente, dobytie indického subkontinentu alebo britská vojna o nadvládu nad Čínou či inými ázijskými krajinami, ktoré v niektorých prípadoch v otvorenej forme pretrvávali najmenej do polovice 20-teho storočia, sú príkladom bezprecedentného porušovania práv národov.

Je historickým paradoxom, že tieto koloniálne a dobyvačné vojny, ktoré boli v skutočnosti násilnou globalizáciou prírodných zdrojov v menšom kontinentálnom a regionálnom meradle, sú dnešnými historikmi odsudzované a kritizované v mene humanizmu a ľudských práv. Avšak v princípe také isté, ale často hypokritické konanie istých vojensky vyspelých štátov a vojenských zoskupení dnes, či nie celkom viditeľných záujmových mocenských subjektov, je dnes považované za akceptovateľné práve z tých istých dôvodov. Paradoxne je násilné konanie prezentované ako nevyhnutné, pri šírení špecifických ideí a predstáv o tom, ako má vyzerat’ politické, hospodárske alebo kultúrne usporiadanie konkrétnej spoločnosti či nejakého štátu na druhom konci planéty. Argument humanizmu a ľudských práv je niekedy buď marginalizovaný alebo je dokonca dôvodom pre militárnu agresiu, ktorá je mediálne a súčasne ideologicky definovaná ako humanitárna intervencia.

Politické, technologicko-priemyselné, ekonomické, náboženské aj kultúrne zoskupenia, chcjúce získať totálnu kontrolu nad životom človeka a národov v globálnom rozsahu, si tak rafinovane zabezpečujú prístup ku zdrojom nevyhnutným pre zachovanie a upevnenie vlastnej moci. Nekontrolovateľná túžba a presvedčenie niektorých subjektov, že majú právo na získanie prírodných zdrojov akýmkoľvek spôsobom a kdekoľvek na planéte, vedie človeka, národy a štáty, ba dokonca celé ľudstvo, do nekonečnej špirály permanentného konfliktu a riadeného chaosu. Avšak vzájomné medzinárodné vzťahy treba usporiadať podľa zásady spravodlivosti, kde všetky subjekty uznávajú vzájomné práva a plnia vzájomné povinnosti⁶, čiže nie na základe vojnových intervencií, ktoré ničia ľudský život a celé kultúry.

5 Druhý vatikánsky koncil. *Gaudium et spes* nr. 27.

6 Ján XXII. *Pacem in terris* nr. 34.

Tak ako aj v minulosti i dnes človek používa rôzne ideológie na ospravedlnenie a zamaskovanie najukrutnejších priestupkov proti osobe, keď sú v hre fundamentálne hodnoty, ako život, sloboda a pokoj, ktoré sú nevyhnutným fundamentom rozvoja človeka a spoločnosti na celej planéte. Z tohto dôvodu sú prostredníctvom mediálnej kampane tieto militárne intervenčné snahy niektorých štátov prezentované ako progres a nevyhnutnosť pre dosiahnutie deklarovaných šľachetných cieľov. Napríklad rozvojová pomoc, ktorá býva podmienená zmenou usporiadania spoločnosti a prijatím iných hodnotových konceptov, ktoré sú odlišné od kultúrneho patrimónia daných teritórií. Postoj bezpodmienečnej úcty voči životu, ľudským právam a právam národov je submisívne zosmiešňovaný ako prekážka ekonomickej slobody a technologického pokroku v globálnom rozmere. Avšak medzinárodné vzťahy majú rešpektovať zásadu slobody, kde nesmie dôjsť k utláčaniu jedného národa iným národom cez neoprávnené zasahovanie do jeho vnútorných záležitostí⁷.

Internacionálne vzťahy sa bez rešpektovania slobody jednotlivých národov a kultúr stanú logickým dôvodom pre spomalenie procesu globalizácie. Ba dokonca, ak sa v procese globalizácie nebude rešpektovať táto sloboda, tak sa samotná globalizácia stane hlavnou príčinou posilnenia ideí o práve každého individuálneho či spoločenského ľudského subjektu na spravodlivú obranu. Koncept spravodlivej obrane, ktorý je prítomný v sociálnej etike už celé stáročia, nadobúda v tejto súvislosti nový až globálny význam.

Sociálnoetická otázka práva na spravodlivú obranu pred nespravodlivým agresorom, ktorý môže byť v globálnom ponímaní tak dominantný, že sa zdá, že zdanlivo stojí na pozíciách spravodlivosti. Táto dominancia sa týka všetkých zdrojov, ktoré má nespravodlivý agresor k dispozícii (militárne, informačné, ľudské, hospodárske, finančné, strategické), pričom jednotlivé segmenty týchto disponibilných zdrojov často kreujú realitu tak, že pravda o tejto realite, je prvou obeťou vojnového konfliktu. Informačnou mediálnou propagandou sa takéto zdanie, čiže falošná spravodlivosť, dá kreovať bez väčších problémov. V epoche globálnych informačných technológií sa vojenské konflikty vedú nielen na reálnom bojisku zo zbraňami ale i v globálnom komunikačnom priestore, kde reálne spravodlivý obranca býva informačne charakterizovaný ako agresívny subjekt. V čase, keď niektoré subjekty medzinárodného práva (štáty) majú k dispozícii vojenské technologické prostriedky, ktorými je možné spôsobiť škody nepredstaviteľných rozmerov, je zložitá eticky rozlíšiť, kto je na strane spravodlivosti a kto je nespravodlivý agresor.

Táto situácia nastáva najmä vtedy, keď to konanie, ktoré je nespravodlivé zo svojej etickej podstaty, sa navonok javí ako globálna právna záruka spravodlivosti, ku ktorej sa na základe politických rozhodnutí, nemajúcich žiadnu spojitosť s etickými princípmi, pragmaticky prikláňajú viacerí zo zisťných dôvodov. Pri etickom klasifikovaní je teda potrebné vziať do úvahy nielen úmysel a cieľ globalizačného procesu, sprevádzaného na prvý pohľad nepochopiteľnými lokálnymi vojnami, ale aj zložitý komplex okolností a súvislostí, ktoré sú na prvý pohľad nepostrehnuteľné.

Oprávnená a primeraná obrana pred globálnymi záujmovými agresormi v dnešných vojenských (hybridných, hypokritických) konfliktoch je v zásade eticky ospravedlniteľná. Avšak z hľadiska kultúry života, v ktorej ide o rešpektovanie života, môže byť niekedy eticky sporná aj oprávnená obrana pred nespravodlivým agresorom, vzhľadom na hrozné konzekvencie v podobe masového ničenia ľudského života na území konkrétnej krajiny. V globalizovanom informačnom svete tento názor nenachádza vždy prijatie, keďže globálne

7 Ján XXIII *Pacem in terris* nr.41.

mediálne negatívne klasifikovanie obrancu je tak ideologicky účinné, že výsledný efekt je pre toho, kto sa oprávnene bráni, nepriaznivý. Tým sa však nepopiera autentické právo na vlastnú obranu, ktoré má aj charakter etickej povinnosti.

V dnešnom globalizovanom svete je potrebné na základe (nie absolutizovanej) proporcionality zväžiť všetky okolnosti vojenského konfliktu. Je dôležité rozlíšiť či dobro, ktoré sa chce takto chrániť pred agresorom, je takým druhom dobra, ktoré je vyššieho rádu, ako dobro, ktoré sa s veľkou pravdepodobnosťou obetuje v prospech tohto dobra, ktoré sa chce chrániť. Spravodlivá a primeraná obrana, ktorá sa realizuje skrze vojenský konflikt, môže byť eticky chápaná aj ako etická povinnosť najmä vtedy ak sa chcú chrániť duchovné a mravné druhy dobra, ktoré sú základom pre zachovanie ľudskej dôstojnosti napadnutých subjektov. Isteže sú v živote človeka a spoločnosti tak veľké druhy dobra, ktoré je človek povinný prirodzene chrániť, a majú tak veľký význam, že je táto obrana vážnou etickou a právnou povinnosťou štátu. Vlastne je jedným zo zásadných zdôvodnení jeho existencie.

V tejto súvislosti v sociálnej (kresťanskej) etike vystupuje do popredia aj otázka usmrtenia tých, ktorí sú na strane nespravodlivého agresora. Terminácia života nespravodlivého agresora sa eticky pripúšťa, ak nie je k dispozícii iné spravodlivé riešenie sporu (napr. ohrozenia životov nevinných)⁸. Totiž globalizačný procedurálny postup určitých silnejších subjektov nie vždy rešpektuje prirodzenú autonómiu lokálnych subjektov, ktorých sila je obmedzená a neporovnateľná. Niekedy, podľa zásady skutku s dvojakým účinkom, za smrť nespravodlivého agresora morálne nezodpovedá ten subjekt, ktorý sa oprávnene bráni⁹, ale najmä ten subjekt, ktorý agresiu vykonal, ako aj ten, kto agresiu úmyselne inicioval. Je však otázkou, či je toto vojenské riešenie sporu vhodné v dnešnej dobe, najmä však v prípadoch evidentnej militarnej a technologickej prevahy nespravodlivého agresora, kde síce obranca postupuje v zmysle spravodlivosti ale jeho vojenský postup nemá žiadnu čo i len trochu reálnu nádej na úspech.

V dnešných medzinárodných vzťahoch možno vidieť permanentné zasahovanie ekonomicky a vojensky silnejších štátov do problémov slabších štátov, čo nemožno akceptovať z hľadiska spravodlivosti ako aj medzinárodného práva. Vojenské intervencie tieto problémy často neriešia, ba dokonca ich prehlbujú a tak rozširujú chaos, ktorý, ako sa zdá, prospieva vojensky silnejším subjektom. Umelo vyvolanými vojnami sa vytvára permanentne nestabilná situácia v celých regiónoch, ktorá zabráňuje slobodnému hospodárskemu rozvoju mnohých štátov a národov, čo extrémne posilňuje vojensky a hospodársky vyspelejšie štáty, ktoré často túto nestabilitu egoisticky cielene vytvárajú. Toto odporuje spravodlivosti a právam menej rozvinutých národov, pričom vojnový konflikt (často hybridného charakteru) ich posúva k extrémnej chudobe, ničeniu ľudských a prírodných zdrojov a niekedy k zániku.

Mnohé negatívne sprievodné javy vojny, namierené proti človeku a proti životu celých národov, ako štátny či náboženský terorizmus, sú používané ako hypokritický dôvod pre zavádzanie nových obmedzení ľudskej slobody na globálnej úrovni. V duchu súdneho

8 Tomáš Aquinský. *Summa Theologiae* 2-2, 64.

9 J. Nagórny. *Pravo do slusznej obrony*. In: *Wojna sprawiedliwa? Przesłanie moralne Kosciola*. Red. J. Nagórny – M. Pokrywka. Lublin 2003 s.86.

a právneho pozitivizmu sú promulgované nové legislatívne normy, obmedzujúce slobodu pohybu a prejavu, náboženskú slobodu a slobodu svedomia konkrétnych subjektov. To sa môže v budúcnosti stať účinným spôsobom ako globálne umlčať pravdu alebo eliminovať človeka nielen z aktívnej účasti na budovaní spoločnosti ale totalitne ho terminovať. Aby všetky tieto zákerné snahy boli úspešné, organizácie zaangažované v týchto programoch používajú stratégie, ktoré menia vedomie a zmýšľanie ľudí, prostredníctvom informačnej agresie v tlači, audiovizuálnej produkcii, vo vzdelávacom systéme ba dokonca kultúry všeobecne.

Vojna je fenomén, ktorého aktuálnosť, napriek hrozným historickým skúsenostiam najmä na európskom kontinente spred pár desaťročí, ľudstvo opakovane prežíva. Globalizujúci sa svet, na mnohých miestach planéty, neustále zakusuje lokálne vojnové konflikty. Toto všetko premieňa svet na priestor násilných konfliktov, nenávisti a brutálnych ukrutností, páchaných dokonca v mene Boha či náboženstva. Ideologický extrémizmus a každý druh fundamentalizmu je ideovou etiológiou každého otvoreného alebo hypokritického vojnového násillia v globalizujúcom sa svete. Súčasný svet je akoby globálnou dedinou (mestom) a žiaden subjekt práva nemôže ignorovať lokálne konflikty na druhom konci planéty. Úprimný zápas proti násilliu rozličného druhu, páchanému v mene náboženstva, ideológie, demokracie či humanizmu alebo z ekonomických dôvodov (prírodné zdroje), je zápasom o budúcnosť človeka. Čiže v skutočnosti zápasom za ľudskú dôstojnosť, náboženskú slobodu, intelektuálnu slobodu a slobodu každého jednotlivca.

Nové formy vojny a fenomén globalizácie

Pri reflexii na tému vojny a globalizácie je často prítomné pokušenie, ktorého sa treba zvlášť vyvarovať, kde prílišné zjednodušovanie reflektuje iba evidentné dobro alebo evidentné zlo. Isteže medzi dobrom a zlom jestvuje jasná hranica ale v praktickom živote mnohé skutky, vzhľadom na komplikovanú štruktúru okolností a súvislostí, môže byť veľmi ťažké etické rozlišovať v kontexte sprievodných javov procesu globalizácie. Často je možné vidieť v reflexiách na túto tému, podobne ako v prípade vojny, prítomnosť dichotomickej línie, kde sú len spravodliví a len zločinci, pritom často medzi týmito dvoma kategóriami nie etický rozdiel. Je potrebné dôkladné etické a súčasne kritické rozlišovanie ľudských skutkov v globalizačnom procese.

Za fundamentálny problém možno z antropologického hľadiska považovať aj samotnú globalizáciu ľudského individuálneho a spoločenského života, ako aj národných kultúr a ich diverzitu, či kontinentov s ich špecifickými tradíciami. Je nevyhnutné položiť si zásadné etické otázky: Je globalizácia dobrom pre ľudskú osobu alebo zlom? Ak je dobrom, ako sa to často mediálne prezentuje, tak prečo možno vidieť až katastrofálne konzekvencie globalizácie na jednotlivých kontinentoch a krajinách, kde dochádza k postupnej terminácii národov a životného prostredia, ako aj k bezprecedentnému drancovaniu lokálnych prírodných zdrojov? Ak je globalizácia zlom, ako to zriedkavo a váhavo prezentujú určité subjekty, tak prečo sa toto zlo tak globálne podporuje a prečo je globalizácia zlom zo svojej podstaty? Nie je ľahké hľadať odpovede, avšak v procese globalizácie je možné vidieť ideologické snahy „o vytvorenie nového morálneho poriadku v rovine ľudského myslenia, konania a práva“¹⁰, ktorý vlastne umožňuje nekriticky realizovať proces globalizácie.

10 J. A. Sobkowiak. *Spór o kształt świata w perspektywie „nowego porządku moralnego*. In: *Spór o człowieka spór o przyszłość świata*. Red. J.Nagórny – J.Gocko. Lublin 2004 s.67-77

Je proces globalizácie cieľom alebo prostriedkom na dosiahnutie iného cieľa? Ak je zamýšľaným cieľom je tu otázka: je eticky spravodlivé, aby bola globalizácia hypokriticky alebo otvorene nanucovaná všetkým kultúram, náboženstvám a národom či kontinentom bez rozdielu a bez ich slobodne vyjadreného súhlasu? Iným aspektom je zdôvodnenie tohto cieľa, prečo by mali byť všetky subjekty na tejto planéte, „globalizované“ podľa vopred niekým stanovených kritérií, bez ohľadu na slobodné a zodpovedné vyjadrenie vôle týchto subjektov? Ak je globalizácia prostriedkom na dosiahnutie cieľa, tak čo je týmto cieľom, kto ho stanovil a na základe čoho sa vyžaduje jeho dosiahnutie od ostatných subjektov po celej planéte? Možno vidieť absenciu odpovedí na zásadné otázky. Bez týchto odpovedí ťažko možno pochopiť parciálne a lokálne procesy ako aj súvislosti celého komplexného globalizačného procesu, zasahujúceho všetky kultúry a teritoriálne patrimónia ľudstva.

Potreba týchto odpovedí sa javí ako páľčivá najmä ak sa vezme do úvahy dominujúca mentalita. Vojna sa totiž akosi automaticky považuje za normálny jav našej civilizácie¹¹, a to do takej miery, že možno hovoriť o „kultúre vojny“, kde rodí presvedčenie, že vojna je spôsob ako rýchlo riešiť problémy¹² vo svete. Čoraz viac subjektov inštinktívne ako aj logicky vníma túto civilizačnú problematiku, ktorou je vojna a globalizácia, ako dva javy, ktoré príliš často spolu súvisia. „Kultúra vojny“ čoraz viac expanduje a je spojená s „kultúrou rivalizácie a konfliktnosti“ finančných, hospodárskych, ekonomických, mocenských ba dokonca náboženských záujmových subjektov, ktoré sa usilujú zrealizovať svoje ideologické ciele nielen na lokálnej úrovni, ale už aj na globálnej úrovni.

Ukazuje sa, že proces globalizácie je šancou ako presadiť rôzne ideologické mocenské ciele v globálnom rozsahu často pomocou nových foriem vojny, ktoré sa vedú na poli hospodárstva, ekonomiky, financií, obchodu, energetiky, kultúry a náboženstva. Paradoxom nových foriem vojny je to, že navonok vyzerajú ako prirodzené procesy vývoja v spoločnosti, kde medzi sebou súperia rôzne záujmové subjekty v rôznych oblastiach. Skupinové záujmy ideologických zoskupení presadzované cez globalizáciu, sú mediálne prezentované ako potreby a dobro pre všetkých, nie sú prijímané národmi, štátmi či kultúrami bez oprávnených objekcií a určitej rezistencie. V procese globalizácie sa národy a kultúry dostali do takého pokročilého štádia, že si mnohé subjekty ani neuvedomujú, že sa stali predmetom manipulácie na vedeckej úrovni, vedúcej k ich parciálnej marginalizácii a v určitých aspektoch až k postupnej likvidácii. Tieto konzekvencie sú predkladané a zdôvodňované ako nevyhnutné ako aj vedľajšie efekty, ktoré sú hodné akceptácie v mene cieľov, ktoré sa chcú dosiahnuť. Vo svojej podstate je tu prítomná skutočnosť, že sa manipuláciou ľudského ducha a rozumu ovláda integrálny vývoj a komplexný rozvoj človeka a civilizácie, čo však nie novým javom v ľudskej histórii ale neustále sa opakujúcim spôsobom ako zrealizovať ideologické záujmy rôznych subjektov.

Dokonca, ak sa tieto záujmy presadzujú nejakou formou hypokritického násillia, tak iniciujú vznik rôznych foriem skrytého či otvoreného odporu. Tento odpor je následne

11 Ján Pavol II. *Messaggio del Santo Padre Giovanni Paolo II per la celebrazione della XIV Giornata mondiale della pace.* (1.1.1981). *Per servire la pace, rispetta la liberta.* Rím 1981.

12 J. Nagórny. *Prawo do slusznej obrony.* In: *Wojna sprawiedliwa? Przeslanie moralne Kosciola.* Red. J. Naórny – M. Pokrywka. Lublin 2003 s.57

klasifikovaný ako regresívny prejav nelogického a nepochopiteľného nesúhlasu s globálnym progresom unifikácie zvolených štruktúr a vzťahov. Vzhľadom na zložitú realitu internacionálnych vzťahov či internacionálny charakter širokého spektra prepojenia sociálnej dimenzie ľudských komunitných a komutatívnych aktivít, sa tento odpor voči globalizačným tendenciám často chce eliminovať „silou“ argumentu sily. Tento sa neopiera o vnútornú silu pravdivosti ale o často brutálnu „silu“ civilizačnej, informačnej, hospodárskej (finančnej, ekonomickej), technologickej a militarnej prevahy. Táto prevaha a sila silnejších subjektov sa stáva novou formou vojny, ktorá nie celkom viditeľne prebieha voči slabším subjektom.

Z etického hľadiska je zrejmé, že vznikajúce problémy, ktoré generuje sama globalizácia, nie je správne riešiť z pozície argumentu sily. Akákoľvek agresívna intervencia využívajúca argument sily rôzneho druhu, popiera antropologický aspekt prirodzenej existencie človeka v spoločnosti. Každý akt agresie a násillia neatakuje len konkrétneho človeka, ale súčasne aj spoločnosť v ktorej žije, a keďže sa človek sám nedokáže obrániť pred narastajúcou špirálou násillia¹³, tak sa solidárna reakcia násillie agresora týka celých náboženských, národných či štátnych komunit. Dialogálna prirodzenosť človeka poukazuje na vzájomnú previazanosť rozvoja konkrétneho človeka a spoločnosti, kde akýkoľvek akt agresie voči spoločnosti je aktom agresie voči jednotlivcovi, ktorý v nej žije. V prípade nesúhlasu s konkrétnymi negatívnymi konzekvenciami globalizácie na špecifickom teritóriu logicky vzniká napätie až odpor voči všetkým aplikovaným podporným politickým procesom, ktoré globalizáciu urýchľujú.

Práve rozsah moci, ktorú majú záujmové skupiny radikálne presadzujúce globalizáciu, neraz vzbudzuje rezistenciu, voči ktorej sa aplikujú nové formy vojny, veľmi vzdialené od klasických predstáv o vojne ako takej. Preto sa v medzinárodných vzťahoch používa „neviditeľný“ argument sily, prejavujúci sa politickom a ekonomickom násillí, kde diplomatické alebo ekonomické sankcie postihujú najmä bežných občanov ako aj zúčastnené politické zoskupenia¹⁴. Logická spätná väzba a dopad negatívnych konzekvencií, vzhľadom na vzájomnú hospodársku prepojenosť sankcionujúcich a sankcionovaných subjektov, je evidentná. Etická situácia ohľadne akcelerujúceho procesu globalizácie je nesmierne komplikovaný súbor skutkov, úmyslov a cieľov obrovského množstva subjektov, ktoré sa rozhodujú a konajú v dlhodobom časovom a priestorovom horizonte ťažko postrehnuteľných súvislostí.

Ak je cieľom riadeného globalizačného procesu vytvorenie nového globálneho poriadku, tak je tu principiálna otázka: na akom antropologickom a etickom fundamente bude stáť nové usporiadanie medziludských vzťahov v medzinárodnom kontexte? Pred pár desaťročiami Európa a svet mohli počuť zásadný apel, ktorý ale zanikol vo vojnovom besnení, kde bol svet upozornený, že „v novom poriadku, založenom na mravných zásadách, niet miesta pre narušovanie slobody, celistvosti a bezpečnosti iných národov bez ohľadu na ich veľkosť alebo obranyschopnosť“¹⁵. Od antropologického a etického obsahového konceptu sa následne odvodzuje právne usporiadanie interpersonálnych vzťahov v spoločnosti, preto je

13 J. Nagórny. *Wartość życia ludzkiego*. Lublin 2009 s.357

14 P. Kieniewicz. *Argument sily w relacjach miedzynarodowych*. In: *Roczniki Teologii Moralnej* 3 (58) 2011 . s.232 – 234.

antropologický a etický rozmer reflexie nad globalizáciou determinantom pre iné aspekty tohto procesu.

Možno vidieť, že aj súčasný svet v procese globalizácie dostáva akosi veľa hypokritických aj otvorených úderov, ktoré spôsobujú hlboké otvorené a súčasne neliečené rany, spôsobujúce nevýslovné utrpenie mnohým národom, štátom a kultúram. V teoretických reflexiách a v praktickej politickej rovine sa ignoruje, že v procese globalizácie primárne ide o človeka a až potom o hospodárstvo, ekonomiku, financie či obchod. Rastúci nepomer medzi národmi, kde sa bohaté a vyspelé národy rýchlo rozvíjajú a chudobné rastú pomaly, pričom sa nerovnováha zväčšuje¹⁶, logicky spôsobuje polarizáciu jednotlivých častí globálneho sveta, ktorú ale nemožno prekonať násilným procesom globalizácie. V politickej a hospodárskej rovine sa predkladajú také propozície strategického riešenia problémov, ktoré si vraj vyžadujú, aby odstránila akákoľvek forma polarizácie či diverzity, ktorá by rozdeľovala ľudí vo svete. Ignoruje sa prirodzenosť diverzity, ktorá logicky polarizuje ľudí na zoskupenia na ideologicky nezmieriteľné tábory, ktoré inak vidia vlastnú cestu k rozvoju a prosperite konkrétnych národov, štátov a spoločností. Často to vedie k podivnej globálnej unifikácii, z ktorej sa nútene vytráca kultúrna, náboženská a národná identita človeka, čo však neprináša želaný mier a pokoj.

Práve mier a pokoj je základným sociálnym východiskom pre integrálny rozvoj človeka a spoločnosti na tejto planéte. Toto východisko však nemožno dosiahnuť bez poriadku založenom na pravde a uplatňovanom podľa princípu spravodlivosti¹⁷, keďže predpokladom pokoja je pravda o človeku ako aj o realite interpersonálnych vzťahov nadväzovaných v spoločnosti. Spomenutá globálna unifikácia všetkých sfér ľudského života odporuje pravde o človeku ako aj spravodlivosti, keďže niekedy je buď otvorene alebo hypokriticky nanucovaná všetkým subjektom bez rešpektovania ich slobodného rozhodnutia a súhlasu alebo zasahuje do ich originálnej identity, vytvárajúcej obohacujúcu diverzitu.

V snahe oslobodiť sa od akéhokoľvek odporcu či nepriateľa globalizácie, za ktorého niektorí myslitelia a sociálni inžinieri považujú národnú, kultúrnu či náboženskú diverzitu za prekážku realizácie tohto procesu, ktorú treba eliminovať. V zápale o realizáciu globalizačných procesov na rôznych úrovniach, môžu byť určité subjekty v pokušení, zámerne ponechať žiť nepriateľa vo svojom vnútri vlastnej mysle. V podstate preto, aby ideologicky zdôvodnili a ospravedlnili svoje strategické globalizačné plány, čím by pravdepodobne získali parciálny súhlas tých, ktorých sa globalizácia týka alebo tým zabezpečia minimálne elimináciu výhrad, odporu a protestov. Súčasne tým chcú ospravedlniť vlastnú voľbu akýchkoľvek (aj agresívnych) spôsobov pre dosiahnutie globálnych cieľov bez ohľadu na dôstojnosť a ľudské práva tých subjektov, ktorých sa toto konanie dotýka.

15 Pius XII. *Radiomessaggio di sua santità Pio XII.* 24.12.1941 In: AAS XXXIV (1941) s.16-17.

16 Pavol VI. *Populorum progressio* nr.8

17 Ján XXII *Pacem in terris.* nr. 18

Propozície volajúce po regulácii ľudského rozhodovania a konania, ba dokonca myslenia, ktoré vedú k redukcii ľudskej slobody do presne vymedzených globálne platných hraníc, vedú nakoniec k tomu, že ich neprijatie (odmietnutie) sa nakoniec netoleruje a legislatívne sankcionuje na globálnej úrovni. Tým sa vyvoláva globálny ideový konflikt na základe dichotomického delenia ľudí na dobrých a zlých, podľa kritéria súhlasu a nesúhlasu s globalizačným procesom v tej či onej oblasti. Možno observovať pomerne novú formu vojny v globalizačnom procese, čiže ideovú vojnu rozdielnych až kontradiktórnych koncepcií ponímania človeka, jeho slobody a základných práv. Na základe doterajších skúseností, sa na človeka v globalizačnom procese neprihliada na prvom mieste ale primárnym sa stáva finančná kompozícia bankového sveta, ktorej sa podriaďuje všetko „nepodstatné“ vrátane človeka.

Avšak navrhované radikálne koncepcie regulácie daru slobody myslenia, slobody svedomia či náboženskej alebo občianskej slobody, vedú nielen k vytvoreniu nepriateľov vo vlastnej mysli, ale aj k povstaniu ideových nepriateľov, ktorí v skutočnosti nechcú nič iné len zachovanie vlastnej osobnej dôstojnosti a slobody. Obmedzovanie základných ľudských práv iných, ako aj ich bezprecedentné podriadenie globalizačnému procesu, logicky spôsobuje odpor a prináša nestabilitu až nenávisť. Tento nanútený globalizačný postup je zaručene tou najlepšou cestou istoty, že globalizačné subjekty nastúpia na miesto tých subjektov, ktoré títo globálni sociálni inžinieri chcú odstrániť, ako prekážku globalizačného procesu. Subjekty, ktoré boli globálnymi sociálnymi inžiniermi označené ako diktátori a tyrani, budú finálne nahradené nimi samotnými, kde skutočný diktát a tyrania dosiahnu globálny rozmer.

Toto vedie ku globálnemu rozšíreniu kultúry smrti, kde aplikácia rôznych ideologických a manipulačných praktík, ktoré zatemňujú empirické poznanie a sponchýňujú kritické racionálne myslenie a rozlišovanie na základe pravdivého poznania, kde človek „duchovne zomiera a spolu s ním i jeho ľudská dôstojnosť“. Je tu prítomné reálne nebezpečenstvo vzniku globálnej bezduchej masy ľudských bytostí bez identity, vlastného názoru vytvoreného kritickým myslením, bez slobodnej voľby v duchu zodpovednosti za seba a iných. Človek duchovne a ľudsky umiera hoci fyzicky zostáva nažive, pričom ani nemusí vedieť o svojej duchovnej smrti. Totiž bez slobody (zodpovednosti) ako aj zdravého a pravdivého logického myslenia je človek duchovne a morálne mŕtv, lebo stáva ovládaným nástrojom a otrokom tých subjektov, ktoré spôsobili jeho duchovnú smrť.

Samotná globalizácia je mnohvrstevný problém dotýkajúci sa mnohých sfér ľudského života v individuálnom aj v sociálnom rozmere, ktorý zasahuje s väčšou alebo menšou intenzitou celú planétu. V závislosti od zvolených kritérií rozlišovania niektorí chápu fenomén globalizácie ako riadený proces, ktorom je prítomná marginalizácia osobnej, náboženskej, národnej, sociálnoekonomickej a biologickorasovej individuality subjektu. Zjednodušene by sa dalo konštatovať, že pomocou rozvoja komunikácie skrze technologický pokrok a vytvorenie globálnych spojení rôznych regiónov planéty vzniká globálny priestor pre zdieľanie ideí, konceptov rozličného druhu či propagáciu rôznych ideológií.

Často sa to prezentuje ako potrebná a nevyhnutná kreácia novej globálnej reality, kde všetky ľudské subjekty mať rovnaké podmienky pre existenciu, kde bude demokratický politický systém a rešpekt voči ľudským právam. Tieto ideologické vízie, ako možno vidieť, sú od reality veľmi vzdialené, keďže nerešpektujú fundamentálny predpoklad realizácie: pravdu o človeku, o jeho prirodzenosti a neodňateľnej dôstojnosti ako aj mravný poriadok. Správne ustanovený (pozn. autora: globálny) poriadok medzi štátmi (pozn. autora: medzi

ľudmi) má byť ukotvený na nemeniteľnom brale prirodzeného mravného zákona¹⁸, bez čoho sa proces globalizácie nakoniec stane neľudskou totalitou nepredstaviteľných rozmerov.

Tieto globalizačné ideové ako aj ideologické zápasy (ba možno povedať až vojny) o budúce usporiadanie sveta sa neopierajú o nejaký univerzálny antropologický a etický fundament, ktorý by rešpektoval jedinečnú a neodňateľnú ľudskú dôstojnosť každého ľudského subjektu v rámci rozmanitosti jazykov, kultúr, národov, náboženstiev alebo civilizácií. Na druhej strane práve tieto prirodzené rozdiely nie je eticky správne eliminovať globalizačným násilím hypokritického alebo otvoreného charakteru. Je veľkou a náročnou úlohou dnešného ľudstva úprimne hľadať to, čo je spoločné pre všetkých ľudí – rešpekt voči ľudskej prirodzenosti a dôstojnosti každého človeka kdekoľvek na zemi.

Mnohí prezentujú globalizáciu ako pozitívny fakt a potrebu narastania globálneho prepojenia všetkých vo všetkom, napriek tomu, že sa tým často terminujú lokálne etické, náboženské kultúrne ako aj národné tradície a prirodzené regionálne rozdiely, ktoré sú výsledkom historických procesov. Je svojským paradoxom, že globalizácia parciálne chce kreovať neprirodzenú homogenizovanú ľudskú bytosť – akéhosi nového *homo globalis*, ktorý nemá náboženské, kultúrne, národné či teritoriálne korene. Týmto spôsobom globalizácia vytvára aj novú globálnu spoločnosť, v ktorej je čas (história) a priestor (jedinečné a neopakovateľné kultúrne patrimonium ľudstva) posunutý do iracionálnej dimenzie, ktorá nemá miesto v novom usporiadaní sveta, lebo je považovaná za prekonanú a regresívnu.

Často sa prezentuje omyl, že práve technologický pokrok v nových technológiách je prameňom a stimulom globalizácie, kde veľká miera liberalizácie dovtedy platných pravidiel iniciuje samotnú globalizáciu. V skutočnosti práve globalizácia vyžaduje nové technológie ako aj odstránenie dovtedy platného súboru etických, právnych ako aj medzinárodných pravidiel, čiže inými slovami: starého poriadku alebo systému. Súčasne si globalizácia, ktorá je prostriedkom a cieľom zároveň, vyžaduje bezpodmienečné vytváranie globálnych inštitúcií, do ktorých sa koncentrujú z regionálnych lokalít všetky rozhodujúce kompetencie a moc nad človekom.

Z týchto dôvodov súčasné nové formy vojny nie sú tak viditeľné na prvý pohľad ako boli v nedávnej minulosti napr. vojna v Iraku či Líbyi, lebo sa odohrávajú najmä v hospodárskej, obchodnej (komutatívnej), finančnej či kultúrnej sfére. Navonok zrejme technologická a militárna prevaha jednej zo strán nedávnych alebo dnešných konfliktov (podľa mienky viacerých ide v týchto konfliktoch vždy o vyspelejšieho agresora a napadnutá krajina je hospodársky či inak zaostalejšia), dopredu implikovala výsledok na vojenskom aj politickom poli. To malo závažné hospodárske konzekvencie, ktoré, ako sa neskôr ukázalo, bolo hypokriticky ukrytým a dopredu želaným cieľom, schovaným za humanitné a šľachetné dôvody. Avšak technologické a militárne víťazstvo nemusí byť automaticky skutočným a definitívnym víťazstvom. Niekedy je skôr pyrhovým

18 Pius XII. *Radiomessaggio di sua santità Pio XII.* 24.12.1941 In: AAS XXXIV (1941) s.16.

vítazstvom, ktorého globalizované plody, musí dnes zbierať najmä európsky kontinent v podobe riadenej migrácie, nábožensky, kultúrne a civilizačne nekompatibilných a neintegrovateľných státisícov až miliónov migrantov.

Je zásadným omylom redukovať globalizáciu len na oblasť finančného a bankového sveta, energie - prírodných zdrojov, komutatívnej výmeny tovaru - obchodu, práce a ľudských zdrojov či informácií. Globalizácia je fenoménom, ktorý zasahuje (skôr či neskôr) celého človeka v jeho prirodzenosti a preto globalizácia nie je len vytvorenie globálnych či kontinentálnych finančno-ekonomicko-obchodných zoskupení či stmelenie (možno skôr brutálne atomizovanie) národných, kultúrnych a náboženských štruktúr cez proces procedurálneho politického riadenia.

Nie je ľahké pochopiť vzájomné súvislosti a väzby zložitého procesu globalizácie vo finančníctve a bankovníctve alebo v energetickom sektore, úzko previazaným s prírodnými zdrojmi, ako aj ovládaním týchto zdrojov na globálnej úrovni. Preto jednou z foriem vedenia vojny sú zložené a nie celkom viditeľné zápasy rôznych finančných a hospodárskych zoskupení, kde menové vojny možno prirovnať k stredovekým vojnám, s jediným rozdielom, ktorým sú použité zbrane. Práve z dôvodu štruktúrnej previazanosti svetových centier hospodárstva a financií, je vedenie finančných konfliktov extrémne rizikovým spôsobom zápasu mocenských subjektov. Bežný človek nepozná ani zúčastnené strany konfliktu, nieto ešte spôsob, ani ciele týchto vojnových hybridných konfliktov, odohrávajúcich sa vo finančnom a bankovom svete, kde sú finančné úvery a deriváty dlhov účinnou zbraňou na bojisku, ktorým sú finančné a komoditné trhy.

Nie je totiž ľahké vedecky dopredu určiť želaný strategický výsledok, práve pre hybridnú formu týchto konfliktov, v ktorých zohráva zásadnú úlohu parciálna globálna prepojenosť jednotlivých ekonomík a vzájomná závislosť súperiacich subjektov od prírodných zdrojov, ktoré majú k momentálne dispozícií. Čoraz viac sa ukazuje, že globalizačný proces logicky prináša parciálnu stratu autonómie jednotlivých štátov, kontinentov, kultúr a civilizácií, čo vedie k čoraz menšiemu prehľadu o reálnej situácii, v ktorej sa svet nachádza. Autonómia (sloboda) je dôležitým predpokladom pre slobodné a zodpovedné rozhodovanie v oblasti komutatívnej výmeny, stojacej na princípe spravodlivosti. Aj keď hospodárske subjekty vo svete už ťažko dosiahnu autonómiu v absolútnom zmysle slova (práve pre jestvujúcu vzájomnú závislosť vyplývajúcu z úzkeho prepojenia subjektov), tak rešpektovanie princípu slobody, ktorej prvým predpokladom je pravda, môže byť zárukou globálneho rozvoja ľudstva.

Práve globálna previazanosť môže spôsobovať, a reálne aj spôsobuje krehkosť celého systému nového usporiadania sveta, v ktorom sa stratí identita subjektov, ktoré iniciovali tento proces, ako aj zničí identita tých subjektov, ktoré globalizácia negatívne postihuje. Ukazuje sa zásadná skutočnosť, totiž, že pravda, ktorá má byť kormidlom medzinárodných vzťahov, a ktorá si vyžaduje rešpektovanie prirodzenej rovnosti v oblasti ľudskej dôstojnosti všetkých ľudí a národov, bez ohľadu na ich vzdelanosť,

kultúrnosť a hospodársku vyspelosť¹⁹, je hypokriticky eliminovaná zo všetkých globalizačných programov.

Globalizácia nemôže byť redukovaná v duchu utilitarizmu a konzekvencionalizmu len na prezentované želané dôsledky (ciele), ako deklarované zvyšovanie životnej úrovne, či trvalo udržateľný ekonomicko-hospodársky rast, nárast konkurencie, internacionalizácia komutatívnej výmeny tovarov a služieb, ktorú sú prezentované v pozitívnom svetle. Všetkým spomenutým konzekvenciám sa majú podriadiť celé kultúry a civilizácie, lebo sa ideologicky rozhodlo o budúcom smerovaní celých kontinentov, pričom sa tvrdí, že tento proces globalizácie je nevyhnutný z mnohých dôvodov. Často sa práve ekonomicko-hospodársky rozvoj a rast chápe ako adekvátny dôvod pre realizáciu globalizácie, ktorá mu má konjunkturálne napomáhať. Dokonca sa považuje na nutný predpoklad trvalého globálneho hospodárskeho rastu, ktorý je považovaný za absolútny cieľ ľudského úsilia. Lenže rozvoj nemožno chápať výlučne v ekonomickom zmysle ale treba mať pred očami celého človeka, kde nejde len o ekonomické pozdvihnutie národov na úroveň bohatších krajín ale o pozdvihnutie ľudskej dôstojnosti a tvorivosti každého jednotlivca²⁰.

Extrémna propaganda utilitaristických hodnôt a myslenia, spolu s fundamentalizmom každého druhu, je v skutočnosti prekážkou globalizácie. Ak sa globalizácia zredukuje na ekonomiku, technológie a hospodársky rast tak sa zabudne na človeka. Čo je však reálnym výsledkom tohto procesu? Zrážka medzi tradičnými civilizáciami a novotami industriálnej civilizácie rozbíja štruktúry, ktoré sa neprispôbujú novým podmienkam (...), čo opätovne zjavuje generačnú dilemu, či zachovať patrimonium ľudského bohatstva alebo sa prikloniť k technologickej civilizácii²¹, globálneho charakteru? Ukazuje sa, že antropologický rozmer procesu globalizácie je dôležitejší ako všetky ostatné dohromady. Berie do úvahy celého človeka vo všetkých dimenziách jeho existencie a nielen to čo vyprodukuje ekonomicko-hospodárskej sfére. Čiže globalizáciu možno eticky hodnotiť podľa toho ako rešpektuje človeka, ktorého hodnota nespočíva primárne v tom, čo je schopný vyprodukovať v oblasti ekonomiky a hospodárstva, ale v bohatstve jeho osoby.

Odvrátenou čiže negatívnou stránkou globalizácie nie je len strata slobodnej a suverénnej pozície štátov a ich vplyvu na realitu života spoločnosti, nerovnomerná koncentrácia a distribúcia bohatstva, globálna nerovnováha, moc korporácií

19 Ján XXIII. *Pacem in terris* nr.33.

20 Ján Pavol II *Centesimus annus* nr.29.

21 Pavol VI. *Populorum progressio* nr. 10.

nepredstaviteľného rozsahu, unifikovaný vzdelávací systém, informačný tok kontrolovaný mediálnymi a technologickými koncernami, teritoriálne nekontrolovateľný pohyb špekulatívneho kapitálu, globalizácia hypokritických foriem legalizovaného zločinu či kolaps ekologickej rovnováhy najmä v hospodársky zaostalejších teritóriách. Ide hlavne o postupné zničenie ľudskej bytosti v jej originálnej identite, prejavujúcej sa navonok v rozmanitosti národov a kultúr. Práve nové horizonty globalizácie a neobvyklý rozvoj technickej civilizácie v niektorých častiach sveta stavajú pred ľudí nové výzvy v oblasti úsilia o pokoj²². Nemožno ho však dosiahnuť ak sa nebude rešpektovať antropologická rovina problematiky, kde je práve človek centrálnym bodom, v ktorom konvergujú všetky špecificky ľudské riešenia. Ak sa neberie v úvahu antropologická podstata globalizácie, tak povstávajú divergentné negatívne konzekvencie, ktoré následne globalizácia generuje.

Ak sa chce ľudstvo v budúcnosti vyvarovať ničivým dôsledkom globálnych finančných a hospodárskych kríz musí sa globalizovaný svet postaviť na uholnom kameni spravodlivosti, bez ktorej bude permanentným problémom nezamestnanosť a migrácia, rast sociálnych konfliktov. Ľudstvo v globálnom chápaní je spoločenstvom, ktoré má byť pospájané vnútorným antropologickým putom ľudskej dôstojnosti, rešpektujúcim historické väzby. Iba solidarita regulovaná subsidiaritou a láskou k vlastnému národu, kultúre a k vlastnému štátu dokáže budovať interpersonálne vzťahy na globálnej úrovni.

Explozívne kultúrne, náboženské, sociálne, politické, ekonomické a militárne riziká globalizácie sa dajú prekonať na základe duchovných a antropologických väzieb jednotlivých kultúr a národov, v ktorých sa prirodzeným spôsobom utkávajú interpersonálne vzťahy neopakovateľných osôb. Týmto duchovným putom je antropologický aspekt problému, čiže univerzálna ľudská prirodzenosť, a iba takto sa ľudské spoločenstvo dokáže brániť a budovať si svoju budúcnosť. Cesta, ako prekonať nové formy globálnej nerovnováhy, generujúcej degradáciu ľudskej dôstojnosti v podobe polarizácie, terorizmu, finančných kríz a demografických kolapsov či explózií, ničenia životného prostredia, je antropologická: človek je tou globálnou cestou.

Záver

V procese globalizácie sa často akcentujú problémy ako sociálna nerovnosť, vzdelávanie, zdravotníctvo, ľudské práva, možnosť globálnej vojny, ekonomické vzťahy, vedecký a technologický pokrok, racionálne využívanie prírodných zdrojov, zabezpečenie výživy, potravín a vody. Paradoxne sa neakcentuje človek ako ľudská bytosť majúca neodňateľnú a neredukovateľnú dôstojnosť ako aj základné práva človeka. Zdá sa, že pozornosť sa koncentruje na problémy a nie na príčiny globálnych problémov. Pozornosť sa nekoncentruje na antropologickú predstavu o človeku ale len na ciele odtrhnuté od ľudského rozmeru. Práve antropologický rozmer globalizácie je

22 Mroczkowski I. *Cena pokoju. Pokój, który nie zdradzi wyższych rasji zycia*. In: *Wojna sprawiedliwa? Przesłanie moralne Koscióła*. Red. J. Nagórny – M. Pokrywka, Lublin 2003 s.134.

najdôležitejší a skoro vôbec nie je reflektovaný vo svojich dôsledkoch. *Propositio* pre dnešné milénium sa primárne črtá v antropologickej rovine celej problematiky kde rešpektovania dôstojnosti človeka je hlavnou úlohou v globalizačnom procese. Pre globálnu budúcnosť planéty je podstatná existenciálna a antropologická odpoveď na fundamentálnu otázku: aký obraz človeka vlastní a ako chce žiť, a či chce budovať globálnu civilizáciu života, založenú na pravde o človeku? Iba tak budú všetky výdobytky vzdelanosti ľudstva, ako aj poznanie v oblasti vedy viesť v procese globalizácie k úcte voči ľudským právam, ktoré sa zrodili práve v kresťanskom prostredí.

Prebiehajúca diskusia o globalizácii nemôže vynechať dôležitú otázku ľudských práv hoci je namieste vyvarovať sa dominancie právneho pozitivizmu. V podstate ide o to, aby sa vyriešil dlhotrvajúci metodologický spor o tom, aká má byť univerzálna koncepcia práv a ako má meritórne vyzerat' katalóg práv človeka²³. Bez toho, aby sa dnešné ľudstvo na globálnej úrovni odhodlalo s pokorou a v pravde rešpektovať antropologickú pravdu o človeku, ako aj základné práva človeka, bude nový globalizovaný svet ničím iným ako globálnym väzením, v ktorom bude vládnuť totalitná moc. Táto globálna a totalitná moc bude tak neľudská, že zničí človeka, ktorý ju v mene globalizácie vytvoril. Bude takou práve preto, lebo jej fundamentom nebude pravda o človeku a o jeho prirodzenosti. Fundamentálnou globálnou výzvou procesov, ktoré prebiehajú vo svete, je teda úcta k slobode a dôstojnosti ľudskej osoby, schopnej rozumom spoznávať seba a svet.

Bibliografia

Dokumenty

Druhý vatikánsky koncil. *Gaudium et spes* Rím 1965

Ján Pavol II. *Centesimus annus*. Rím 1991

Ján Pavol II. *Messaggio del Santo Padre Giovanni Paolo II per la celebrazione della XIV Giornata mondiale della pace*. (1.1.1981). *Per servire la pace, rispetta la liberta*. Rím 1981.

Pavol VI. *Populorum progressio*. Rím 1967

23 Skorowski H. *Spór o prawa człowieka*. In: *Spór o człowieka spór o przyszłość świata*. Red. J. Nagórny – J. Gocko. Lublin 2004 s.141-153.

Ján XXII. *Pacem in terris*. Rím 1963

Pius XII. *Radiomessaggio di sua santità Pio XII*. 24.12.1941 AAS XXXIV (1941) s.16-17 Rím 1941.

Pramene

Atenagoras. *Supplicatio, De Resurrectione mortuorum*.

Augustin Aurelius. *Contra Faustum, Quest.in Heptat., De Civitate Dei*.

Klemens Rímsky. *List Korinťanom*.

Lactantius. *De institutione*.

Tertulian. *Apologia, Idololatria*.

Tomáš Aquinský. *Summa Theologie, Summa theologica*.

Literatúra

Brzezinski Z. *Out of Control: Global Turmoil on the Eve of the 21 Century* 1995.

Mroczkowski I. *Cena pokoju. Pokój, który nie zdradzi wyższych racji życia*. In: *Wojna sprawiedliwa? Przesłanie moralne Kościoła*. Red. J. Nagórny – M. Pokrywka, Lublin 2003 s.121 – 136.

Nagórny J. *Wartość życia ludzkiego*. Lublin 2009

Nagórny J. *Prawo do słusznej obrony*. In: *Wojna sprawiedliwa? Przesłanie moralne Kościoła*. Red. J. Nagórny – M. Pokrywka. Lublin 2003 s.53 – 102.

Kieniewicz P. *Argument siły w relacjach międzynarodowych*. In: *Roczniki Teologii Moralnej* 3 (58) 2011 . s.225-243 – 234.

Skorowski H. *Spór o prawa człowieka*. In: *Spór o człowieka spór o przyszłość świata*. Red. J. Nagórny– J. Gocko. Lublin 2004 s.139 – 153.

Sobkowiak J. A. *Spór o kształt świata w perspektywie „nowego porządku moralnego*. In: *Spór o człowieka spór o przyszłość świata*. Red. Nagórny J.– Gocko J. Lublin 2004 s.63-86.

Táto štúdia bola v printovej podobe publikovaná v „Vojna ako antropológicko-historický fenomén v období globalizácie sveta“ eds.: M.Daniš-A.Jankurová-J.Švihranová, Sládkovičovo 2015 ss.394-415.